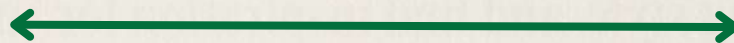

TIRŞİK

KASIM 2023

*Gelecek gençlerin,
gençler ise
öğretmenlerin
eseridir*

UZUNOVA İLK-ORTAOKULU

İÇİNDEKİLER

TIRŞİK

9

GÜNDÜZ GERDANLIK GECE SEYRANLIK:MARDİN

16

SEVGİ, SAYGI VE ÖZLEMLE...

19

İNSAN İNSANIN KURDU MUDUR?

25

UZAY NASIL KOKUYOR?

27

TARİH YAZAN ÇOCUKLAR

28

UZUNOVADAN KARELER

Aylık Okul Dergisi
KASIM 2023

Sahibi
Uzunova İlk-Ortaokulu

Yazı İşleri
Emrah ARSLAN
Deniz ÖZDEMİR
Melek BULUT
Zeynep Rana YENİPAZAR

Kapak Tasarımı ve E-Dergi Mizanpaj
Melek BULUT

İletişim
uzunovaokuldersisi2021@hotmail.com

Ebeveyn Olmak Ne Değildir?

Yaşam döngüsü içinde birçok role sahip oluyoruz...

Anne babalarımızın evladı, ağabey ve ablalarımızın kardeşi veya kardeşlerimizin ağabey ve abaları, üst kuşak ebeveynlerimizin torunları, dayı-amca-hala-teyzelerimizin yeğenleri... Bunlar haricinde benliğimiz, işlerimizin bizlere verdiği mesleki unvanlar, sosyal çevremizin sunduğu arkadaşlık gibi çokça role ev sahipliği yapıyor. Toplumun parçası olarak yaşamak bize vatandaşlık gibi rolleri beraberinde getiriyor.

Peki ebeveynler hangi rollere sahip?

Anne-babalar, başlangıçta birbirlerinin yalnızca partneri iken, evlilik ile birlikte eş rolüne, çocukların dünyaya gelmesi ile ebeveyn rolüne ve çocukların okula başlangıcı ile birlikte de veli rolüne sahip oluyorlar. Anlayacağınız yaşam döngüsü, hayatın doğal akışı içinde bizlere hızla yeni roller eklemeye devam ediyor. Kimi zaman bu rollere uyum sağlamak ve aralarında geçiş yapmakta zorlanıyoruz. Yaşam döngüsünün bize sunduğu rolleri birer gömleğe benzetebiliriz. Hızla üst üste giyilen bu gömlekler benliğimizi sıkıştırıp nefes almamızı güç hale getirebiliyor, stres ve kaygı yaşamamıza neden olarak kişilerarası ilişkilerimizi de olumsuz etkileyebiliyor. Her rolün bizden beklentilerinin farklı olması ise yorucu olabiliyor. Örneğin; çalışan rolümüz bizden ciddi ve planlı olmamızı beklerken ebeveyn rolü bunun tam aksine bizden eğlenceli ve esnek olmamızı bekleyebiliyor.

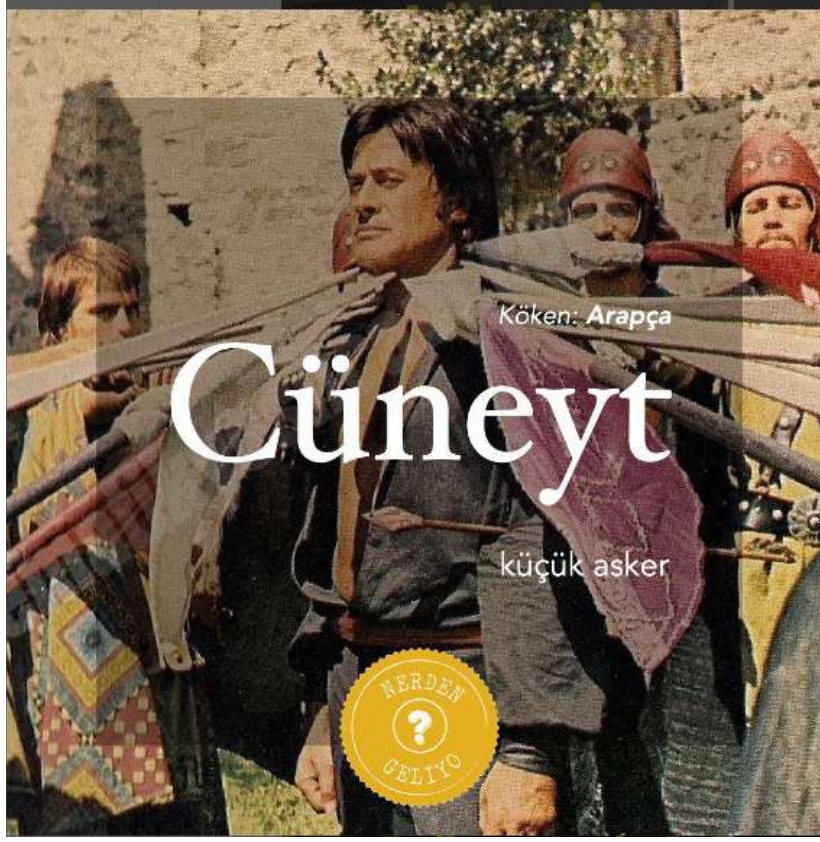
Çocuğumuz, ebeveyn rolünde kendi ihtiyaçlarının karşılanmasını bizden beklerken, kendi anne-babalarımız da yaşlarının ilerlemesi ile birlikte uğraştıkları sağlık sorunları hakkında bizlerden destek bekleyebiliyorlar. Hatta psikoloji literatürü, bu arada sıkışmışlığı tanımlamak için okul dönemi çocuğu olan ebeveynleri 'sandviç jenerasyon' olarak tanımlıyor.

Yaşamda sahip olduğumuz farklı rolleri dengelemek ve ebeveyn rolüne uyum sağlamak için nelere dikkat etmeliyiz?

***TIPKI UÇAKLARDAKİ ANONS GİBİ!
'OKSİJEN MASKESİNİ ÖNCE KENDİNİZE SONRA
ÇOCUĞUNUZA TAKIN.'***

- Öncelikle anne babalar, kendilerini ve eş rollerini ihmal etmemelidirler.
- Çocukların dünyaya gelişinden sonra zaman içinde daralttıkları diğer rolleri (çalışan olmak gibi) çocuklar büyüdükçe yenilemeyi ve genişletmeyi unutmamalıdır.
- Benliklerini besleyen, çalışan ve üreten olmak, arkadaşlık, dostluk gibi rollerine zaman ayırmalıdır.
- Toplumun, içinde yaşadıkları kültürün ve kendi ebeveynlerinin, ebeveynlik hakkında onlara yönelttikleri beklentilerin kendi üstlerinde baskı yaratıp yaratmadığını değerlendirmeli ve bu beklentilerin gerçekçiliğini sorgulamalıdır.
- Özetle ebeveyn olmak, yaşamdaki diğer rollerden kopmak, benliğimizi besleyen diğer kanalları bloke etmek ve kendimizi unutmak değildir. Unutmayalım ki sağlıklı ebeveynlik sağlıklı benliği gerektirir.

Çocukluk yıllarımda televizyondan inmeyen, kale surlarında zıp zıp zıplayan o tek kişilik yenilmez ordunun adının "Cüney Tarkın" olduğunu sanıyordum. Sonra okuyabilince öğrendim ki doğrusu "Cüneyt Arkın"mış.

Sonra bir daha öğrendim ki ismin aslı "Cüneyt Arkın" da değil "Fahrettin Cüreklibatır"mış... Ne gülmüştük çocuk aklımızla: "Fahrettin Cüreklibatır mı? Hadi canım!"

Yıllar sonra Osmanlı Türkçesi hocamdan öğrendim ki "Cüreklibatır"daki "cürek" aslında "yürek" kelimesinin ta kendisiymiş. "Batır / Batur" ise "yiğit, kahraman" anlamındaki Farsça "Bahadır" ile aynı kelimeymiş, Eski Türkçe veya Moğolcadaki haliyle "Bagatur".

"Fahrettin" ise Arapça kökenli; "fah el-din". Yani "dinin övüncü".

Genç tıp doktoru Fahrettin gerçek ismini özel yaşamına saklayıp beyaz perde için seçtiği isimle iki büyüğüne saygılarını iletmiş: Tiyatro ve sinema oyuncusu Cüneyt Gökçer ve Arkın kitap evinin sahibi Ramazan Arkın.

"Cüneyt" Arapçada "asker" anlamına gelen "cundî"nin küçültülmüş hâli yani bir nevi "askercik". Türkçe kökenli "Arkın" ise "arkadan gelen, halef, yavaşı" gibi sıfatlarla karşılanmış sözlüklerde.

Anlayacağınız Cüneyt Arkın sinema dünyasına girerken sadece tıp doktorluğunu değil, "Dinin Övüncü, Yürekli Kahraman" anlamındaki gerçek ismini de bir kenara koymuş. Onun yerine "arkadan gelen askercik" anlamında bir ismi sahiplenip, onu devleştirmiş.

Arkasından gelenlerin hiçbir dijital efektle, hiçbir prodüksiyon bütçesiyle yerini dolduramayacağı; sadece yeteneği, cesareti, yaratıcılığı ve alın teri ile Yeşilçam'ın kıtlığından Hollywood'a dil ısırtacak aksiyon çıkarmış yürekli kahramana, maalesef yitirdiğimiz son büyük yıldızımıza selam olsun. Nurlar içinde yat Cüneyt Arkın. 🌹

Ebeveynlere öneriler: Okula dönüş çocuk psikolojisini nasıl etkiliyor?

Okula dönüşün, çocukların psikolojik olarak farklı şekillerde etkilenebileceği bir dönem olabileceğini belirten Psikolog Anıl Özcan, "Bu etkiler, çocuğun yaşına, deneyimlerine, kişilik özelliklerine ve aile dinamiklerine göre değişkenlik gösterebilir. Aileler, çocuklarının okula dönüş sürecini desteklemek için duyarlı olmalı ve ihtiyaç duyduklarında onlara yardımcı olmalıdırlar" dedi.

Heyecan ve merak: Çoğu çocuk okula dönmeyi heyecanla bekler. Yeni arkadaşlar edinme, öğrenme fırsatları ve aktivitelerle dolu bir okul yılına başlamak, çocuklar için heyecan verici olabilir.

Kaygı ve stres: Özellikle yeni bir okula veya sınıfa başlayan çocuklar, bilinmezlik duygusu nedeniyle kaygı ve stres yaşayabilirler. Bu tür kaygılar, zamanla azalabilir.

Psikolog Anıl Özcan, okula dönüşte çocukların yaşayabileceği psikolojik etkiler hakkında açıklamalarda bulundu. Psk. Özcan, "Okula dönüş, çocukların psikolojik olarak farklı şekillerde etkilenebileceği bir dönem olabilir." diye konuştu.

Yeni okul döneminin açılmasıyla birlikte çocukların okula dönüşü sırasında yaşayabilecekleri bazı psikolojik etkilere değinen Psikolog Anıl Özcan, görülebilecek problemleri şu şekilde sıraladı:

Ayrılık kaygısı: Daha önce okul deneyimi olmayan, okula yeni başlayan çocuklar ayrılık kaygısı yaşayabilir. Bu çocukların anne-babalarından ayrılmak konusunda endişe duymaları anlamına gelir. Ayrılık kaygısı, zamanla azalabilir.

Sosyal uyum: Okulda arkadaşlık ilişkilerini geliştirmek ve sınıf içinde uyum sağlamak, bazı çocuklar için zorlayıcı olabilir. Bu durumda, öğretmenler ve aileler çocuklara yardımcı olabilirler.

Performans kaygısı: Özellikle sınav dönemimdeki öğrenciler okula dönüşte performans kaygısı yaşayabilir. Sınavlar, ödevler ve öğrenme beklentileri, çocuklarda stres oluşturabilir. Olumlu bir öğrenme ortamı oluşturmak ve başarıları takdir etmek bu konuda yardımcı olabilir. Sosyal baskılar: Okulda arkadaş grupları arasındaki ilişkiler çocukları bazen sosyal baskılar altına sokabilir. Grup içinde kabul edilmek veya benzeri giyinmek gibi beklentiler, çocukların duygusal sağlığını etkileyebilir.

Evden uzaklaşma: Okula dönüş, çocukların evden uzaklaşmalarını gerektirir. Bu, bazı çocuklar için özgürlük ve bağımsızlık hissi oluştururken, diğerleri için ayrılık kaygısı ve ev özlemi oluşturabilir."

AİLELERE DÜŞEN GÖREVLER

Bu süreçte ebeveynlere düşen sorumluluklara dikkat çeken Psk. Özcan, "Aileler, çocuklarının okula dönüş sürecini desteklemek için duyarlı olmalı ve ihtiyaç duyduklarında onlara yardımcı olmalıdırlar. İyi bir iletişim, aile içi destek ve okul personeli ile işbirliği, çocukların okula dönüş sürecini daha kolay hale getirebilir. Ayrıca, çocukların duygusal ihtiyaçlarına saygı göstermek ve onları teşvik etmek önemlidir" ifadelerini kullandı.

“Çocuklarınıza Bugün Neler Yaptın?” Yerine Sorulabilecek Alternatif Sorular

Kanatların olsaydı nereye uçmak isterdin?

Bugün öğrendiğin bir şeyi bana da öğretir misin?

Bugün arkadaşlarınızla kahkaha attığınız bir şey oldu mu?

Bugün seni kızdıran biri oldu mu?

Kullanmaktan en hoşlandığın kelimeler hangileri?

Bugün en çok neyi yapmak seni mutlu etti?

Okulunda neleri değiştirmek isterdin?

Dünyadaki herkes çocuk olsaydı neler olurdu?

Ayakkabıların konuşabilse sana neler söylerdi?

Sence okuldaki en önemli eşya hangisidir?

Okulda en çok neleri yapmayı seviyorsun?

Bugün öğrendiğin en güzel şey neydi?

Okulda/evde hangi kuralı değiştirmek isterdin?

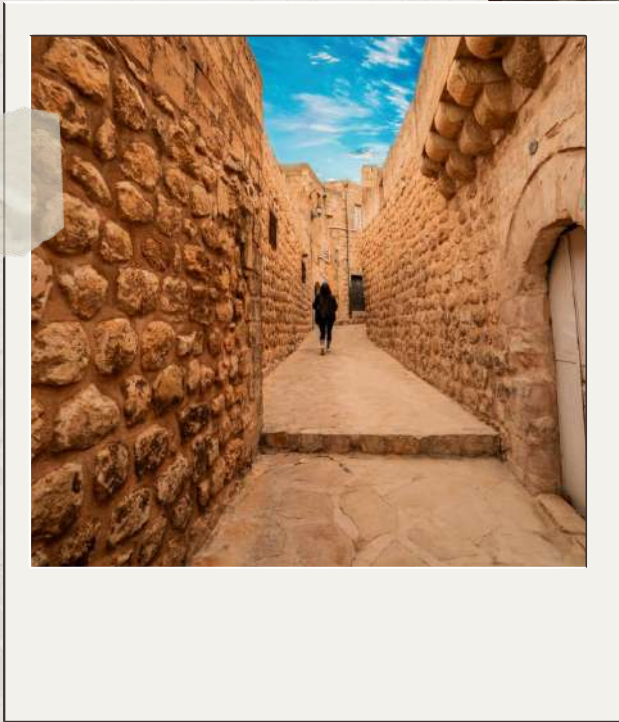
İyi bir öğretmen nasıl olmalıdır?

Sınıf arkadaşlarından biri, bir gün için öğretmen olacak olsa, bunun kim olmasını isterdin? Neden?

Bugün kendinle en çok ne zaman gurur duydun?

GÜNDÜZ SEYRANLIK
GECE GERDANLIK
ŞEHİR

MARDİN

Medeniyetlerin buluştuğu, tarihin doğduğu Mardin toprakları, herkeste bambaşka izler bırakır. Kıyısında deniz olmamasına rağmen, uçsuz bucaksız Mezopotamya görünümü insanı alır götürür. Taş yapıları öyle naiftir ki şiir okur gibi eserlerin zarifliğini zihninize kazırırsınız.

Şehri yoğuran bu zengin tarih ile birlikte, etnik grupların renkleri de beni çok etkiledi. Herkes sorun yaşamadan farklı düşünceler ile aynı toprak üzerinde yaşıyor. Ve inanılmaz misafirperver insanlar. Şehir aslında 2 bölgeye ayrılmış durumda. Biri, fotoğraflarda sıkça gördüğümüz, turistlerin ve GAP turu ile gelenlerin mutlaka uğradığı Eski Mardin, diğeri ise bu tepenin aşağısında, normal apartman dairelerinin olduğu Yeni Mardin.

Eski Mardin tıpkı Venedik ve Kudüs gibi tamamı "sit" alanı ilan edilen, çeşitli mezheplere ve etnik gruplara kucak açan, 12 bin yıldır birçok medeniyete ev sahipliği yapan, açık hava görünümüne sahip taş yapılarıyla hayranlık uyandıran bir bölge...

İşte bu sebeple, Eski Mardin'in gecesi ayrı, gündüzü ayrı güzel. "Peki kaç gün ayırmak lazım, nerelere kesinlikle gitmek lazım" dersanız, vakti kısıtlı olanlar için hemen 3 günlük güzel bir plan çıkaralım :

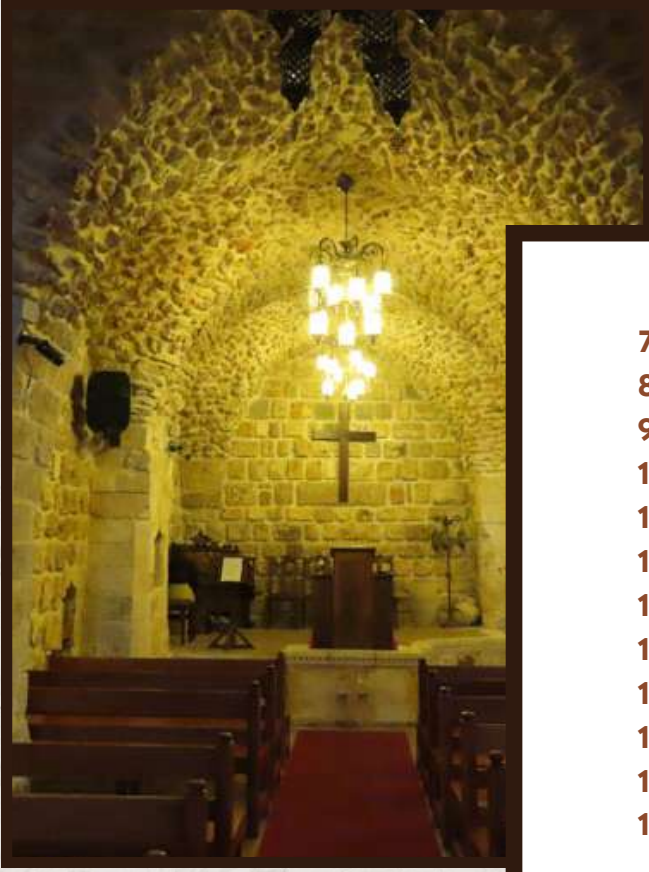
- 1. gün (Eski Mardin) : Sakıp Sabancı Kent Müzesi, Mardin Müzesi (müzeleri gezerseniz, Mardin'i daha iyi tanıyarak başlarsınız), Mor Behnam (Kırklar) Kilisesi, Zinciriye Medresesi, Mardin sokakları ve evleri, Eski PTT Binası, Ulu Camii, Latifiye Camii, Mardin Protestan Kilisesi, Mardin Çarşıları.
- 2. gün : Kasımiye Medresesi, Deyrulzafaran Manastırı, Dara Antik Kenti,
- 3. gün : Midyat, Mor Gabriel Manastırı, Elbeğendi Köyü, Beyaz Su (Beyaz sudan başlayıp Midyat'a doğru da gidilebilir)

Mardin gezilecek yerler listesine gelelim şimdi. Özellikle bu şehre ilk kez geliyorsanız, turunuza kesinlikle müzelerle başlayın derim.

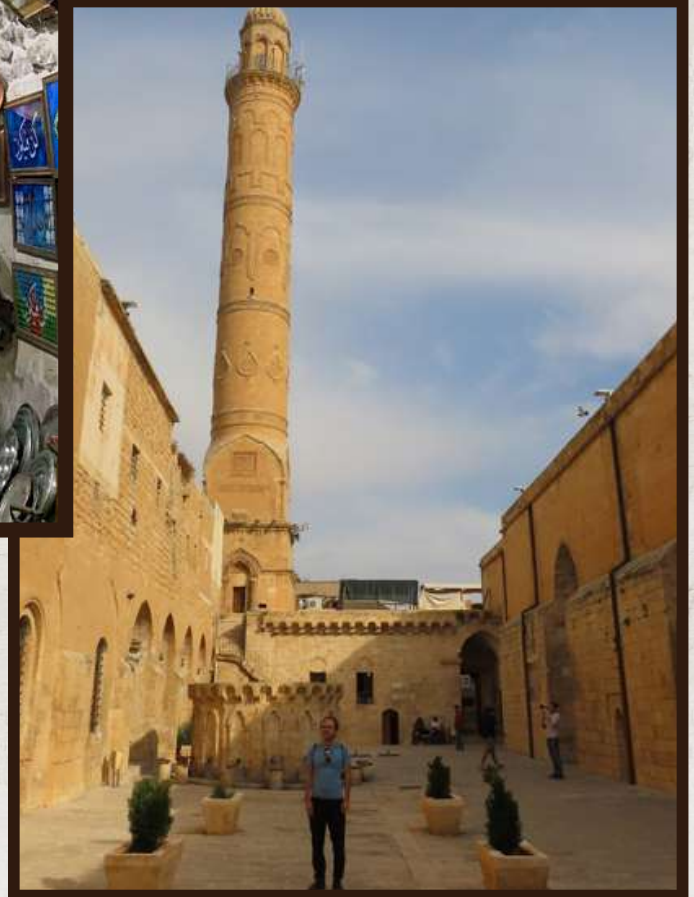
"Neden" dersiniz : Mardin'in tarihini, geleneklerini, kültürünü, yemeklerini ve çok daha fazlasını müzelerde öğreniyorsunuz.

1. Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi
2. Sıti Radviye Hatuniye Medresesi
3. Eski PTT Binası (Maü Sosyal Tesisi ve Uygulama Oteli)
4. Zincireye Medresesi
5. Mardin Müzesi
6. Mor Behnam (Kırklar) Kilisesi

7. Mardin Protestan Kilisesi
8. Latifiye Camii (Abdullatif)
9. Ulu Camii
10. Mardin Sokakları
11. Mardin Evleri
12. Mardin Çarşıları
13. Kasımiye Medresesi
14. Deyrulzafaran Manastırı
15. Dara Antik Kenti
16. Beyazsu
17. Elbeğendi (Kafro) Köyü
18. Midyat

Mardin'de Ne Yenir?

Bu kadar farklı kültüre kucak açan bir şehirde, tabii ki yemek kültürü de çeşitli oluyor. Mardin mutfağı, Mardin gezilecek yerler gibi zengin bir içeriğe sahip. Eğer siz de şehre özgü yemekleri tatmayı seviyorsanız, Mardin'in yöresel yemeklerinden bazılarını deneyin derim. "Bazıları" diyorum çünkü çok fazla var. Şehrin birkaç ortak lezzetini sayacak olursam :

Mardin yöresel yemekleri / tatları

Kaburga dolması : Koyunun kaburga kemiğinden yapıyor.

Kibbe/İrok : Mardin usulü içli köfte.

İgbebet : Haşlanmış içli köfte (kızartılmadığı için daha hafif oluyor).

Kihtel : Kibbe malzemesi ile yapıyor.

Farklı olarak yassı bir şekil verilip haşlanıyor.

Alluciye : Bu bir erik yemeği. Erik, et ile beraber pişirilip pilav ile servis ediliyor.

Lebeniye çorbası : Süzme yoğurt ile yapıyor. Soğuk içilirse tadı çok daha güzel oluyor.

Harire : Pekmez, şeker, un, tarçın ile yapıp üzeri ceviz ile süslenen bir tatlı.

Mırra : Kulpsuz küçük bardaklarda içilen acı kahve. Birkaç kez demlenerek hazırlanıyor.

Mardin'den Ne Alınır?

Mardin gezilecek yerler rotasında dolaşırken sürekli gözüme bir şeyler takıldı. Özellikle herkesin ikram ettiği hayalet şeker, "gelin kahve ikram edeyim" diye dükkanına davet eden kahveciler, rengarenk sabunlar, bakır mutfak eşyaları, farklı gümüş takılar, mis gibi kokan Süryani çöreği ve çok daha fazlası...

Sabun : Mardin'i dolaşırken en çok karşılaştığınız şeylerden biri, rengarenk sabunlar. Özellikle Bıttım Sabunu, Menengiç Sabunu ve Eşek sütü Sabunu çok meşhur.

Süryani çöreği Eve dönmeden 1 gün önce alırsanız, 1 hafta boyunca çayın yanında afiyetle yersiniz.

Zafaran (Süryani) çayı : Zafaran, safran demek. Süryani çayı olarak da geçiyor. İçinde safran, tarçın gibi baharatlar var. İçindeki baharatlar, muhteşem bir aroma katıyor.

Kahve : Mardin dönüşü kahve almadan olmaz. Burada içmeye doyamayacağınız çeşitli kahveler var.

Hayalet şeker : Mardin'de badem şekerinin en ünlüsü. Hayalet şeker denmesinin sebebi, lahor ağacının kökünden elde edilen mavi doğal boyanın zamanla uçup, açık bir maviye dönmesinden kaynaklanıyor.

İşlemeli bakır ürünler : Özellikle Bakırcılar Çarşısı'nda cezve, tepsi, çaydanlık, şekerlik gibi harika işlenmiş bakır ürünler bulabilirsiniz.

KAYNAKÇA

<https://www.birhayalinpesinde.com/mardin-gezilecek-yerler>

Her çocuk benzersiz merak ve yaratıcılık kıvılcımıyla dünyayı aydınlatır.

Her ruh yetenekli doğar; ancak içlerindeki kabiliyeti keşfetme ve ortaya çıkarma yolculuğu farklı olabilir.

Dünya Çocuk Hakları Günü'nde her çocuğun dünyaya gelirken beraberinde getirdiği hediyeyi kutluyoruz!

Hayal etme hakkından, eğitim hakkına, güven dolu bir ortamda büyüme hakkından sesini duyurma hakkına kadar, tüm çocuk haklarını daha parlak bir yarının temel taşları olarak savunalım.

İçinde bulunduğumuz koşullar zorlayıcı olsa da umarız, her çocuğun potansiyelinin açığa çıktığı ve hayallerinin sadece özlem değil gerçek olduğu bir dünya yaratabiliriz.

Dünya Çocuk Hakları Günü Kutlu Olsun...

Ben de Burdayım

Gazisi M. Kemal

90 ksr sene önce tenis maçı izlerken fotoğrafı var, yüzerken fotoğrafı var, sahilde kumda otururken, kürek çekerken, at binerken, konser izlerken, zeybek oynarken, dans ederken, heykel incelerken fotoğrafı var. Salıncakta ocuk gibi gülerek sallanırken bile fotoğrafı var. O dönemin kıyafetlerine, ayakkabılarına bakıyorsun sanırsın dünya moda ikonu. Hayvanlarla fotoğrafları var, çocuklarla, okulda genç kızlarla, delikanlılarla, cephede askerlerle, komutanlarla; dahası köylülerle, Őairlerle, yazarlarla, sanatçılarla... AÇık olmuşluğu da var, dua etmiŐlięi de vaaz vermiŐlięi de. "Bana yeniden niformamı giydirtmeyin!" deyip ltimatol vermiŐlięi de var. Tek bir ağacı kesmemek için koca köŐkü yrtmŐlę de var, bozkır Ankara'ya Atatürk Orman iftliği' ni kurmuŐluęu da... Kalbine kurŐun yemiŐlięi de var ülkesi için; savaŐtan savaŐa koŐmuŐluęu da. Yirmi iki yıl, rakamla da yazıyorum, tam 22 yılını cephede geirmiŐlięi, o güzelim ayaklarını asker potinlerinden ıkarmamıŐlięi, askeri tayınını yemeden sofraya oturmamıŐlięi da var; bir çok ülke liderini sofrasında aęırlamıŐlięi da var. Ama ne acıdır ki "Evde yiyecek kalmadı oğul" diye mektup yazan anacığına: "Bu para Milli Mücadelenin parasıdır. Vatani kurtarmak için topladık, konunun ehemmiyeti büyük, size Şu an para gnderemem anacığım, Şimdilik evdeki halıları satın." demiŐlięi de var. Ve tarihin görüp göreceği en yoksul, en çaresiz savaŐlarından birinde "Geldikleri gibi giderler" demiŐlięi de var.

Ömrünü, emeğini, aklını, sevgisini milletine verdiği gibi, tüm malını mülkünü de milletine bağışlayıp geçmiş bir Atamız var. "Bize uymuyor ilgilenmiyoruz; düzenleyip yeniden göndersinler, bakarız." deyip Birleşmiş Milletler Cemiyeti kurallarının değişmesine sebep olmuşluğu da var.

Yurdu sevmek nasıl olur göstermiş, yaşamış bir Atamız var. Yetmezmiş gibi; yemesiyle, içmesiyle, oturmasıyla kalkmasıyla, çatal bıçak tutmasıyla dahi zarafet timsali bir Atamız var.

Avrupa'dan önce kadına değer vermiş, ona seçme ve seçilme hakkı vermiş, kadını insan makamına layık hale getiren düzenlemeler yapmış. "Ey kahraman Türk kadını!" "Sen yerde sürünmeye değil, omuzlar üzerinde göklere yükselmeye layıksın!" demiş. Müzeyyen Senar'ı, Safiye Ayla'yı takdir ederek, severek dinlemiş bir Atamız var... "Benim manevi mirasım akıl ve bilimdir." diyebilmiş bir Atamız var ve hâlâ ışık oluyor bize. Atatürk'ü sevmek yurdu sevmek demektir. Yurdu sevmek de Atatürk'ü sevmektir.

Ana

Eserinin üzerinde
imzası olmayan
yegane sanatkar
'Öğretmenlerdir'

öğretmenler
ve süper
güçleri

artırılmış depolama
alanı

dün ne
yedigimi unutsam da
çocukların en ufak
ayrıntıları aklımdan
çıkıyor...

dikkati
dağılan öğrenciyi
fark edip dokunuyor
ve en az 15 dakika daha
onu derse bağlıyor
...
vay

uzun menzilli
koruma kalkanı

geleceği
şekillendirme

o gün
okul bahçesinde
koşarak gelip elimden
tutup kaldırdığınız an
hâlâ aklımda
hocam.

oğlum,
evladım! o ortaki
taşı alın ayağımız
takılacak...

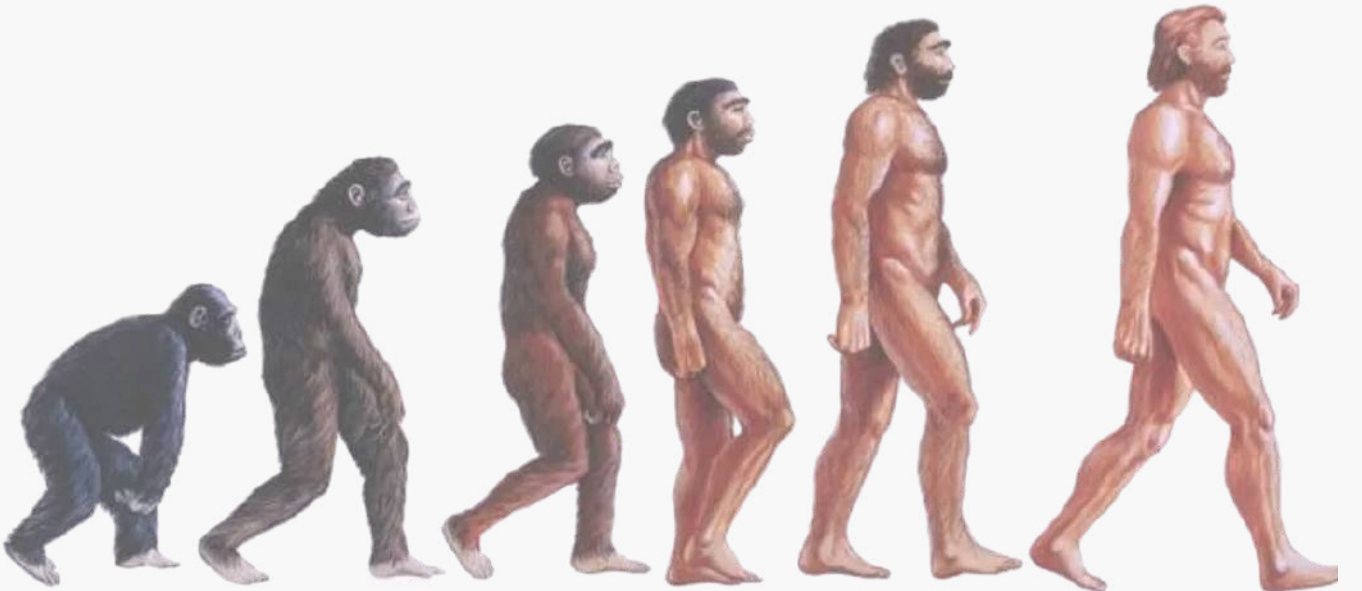
İnsan İnsanın Kurdu Mudur?

Survivor yarışmasının, koministlik yaptığı için dil tarihten atılan Muzaffer Şerif' in 1954 senesinde ABD'de yaptığı Robbers Cave deneyinden esinlendiğini biliyor muydunuz?

Deneyin yayılmasından 1 yıl sonra yayınlanan Sineklerin Tanrısı adlı romanda anlatıldığı gibi bir grup çocuğu bir adaya bıraksak, o çocuklar bir süre sonra birbirlerini yok etmenin yolunu mu arar yoksa adadan sağ salim kurtulmak için dayanışma içine mi girer?

İnsan insanın kurdu mudur? Gelin birlikte inceleyelim.

Adını Oklahamadaki eyalet parkından alan deneyde 22 erkek çocuk iki farklı gruba ayrılarak bir izcilik kampına terk edilir. Deney üç aşamadan oluşur. İlk aşamada gruplar birbirinden haberi olmadan kendi içlerinde kaynaşır. Bu aşamada amaç grup içi kaynaşmayı artırmak ve grup kimliğinin oluşmasını sağlamaktır. Deneyin ikinci aşamasında iki grup birbiri ile karşılaşır. Şerif bu aşamada iki takımı kıt kaynaklar için çatışma içine sokar. Böylece ortaya çıkan çatışma ortamı gruplardan birinin diğerinin yemeğini çalmasına karşı grubun çadırı yakmasına kadar varır. Bu aşamasının son iki gününde gruplar kendi kabinlerine ayrılarak hem kendi grubundaki kişileri hem de diğer gruptaki kişileri değerlendirir. Tahmin edeceğiniz gibi herkes kendi grubundakileri çok pozitif, diğerlerini ise çok negatif olarak tarif eder. Çatışmanın arttığı ortamlarda insanlar kendi grubundakileri gereğinden fazla seviyor, kendi grubunun dışındakilerden ise gereğinden fazla nefret ediyor.

Deneyin ikinci aşamasında iki grup birbiri ile karşılaşır. Şerif bu aşamada iki takımı kıt kaynaklar için çatışma içine sokar. Böylece ortaya çıkan çatışma ortamı gruplardan birinin diğerinin yemeğini çalmasına karşı grubun çadırı yakmasına kadar varır. Bu aşamasının son iki gününde gruplar kendi kabinlerine ayrılarak hem kendi grubundaki kişileri hem de diğer gruptaki kişileri değerlendirir.

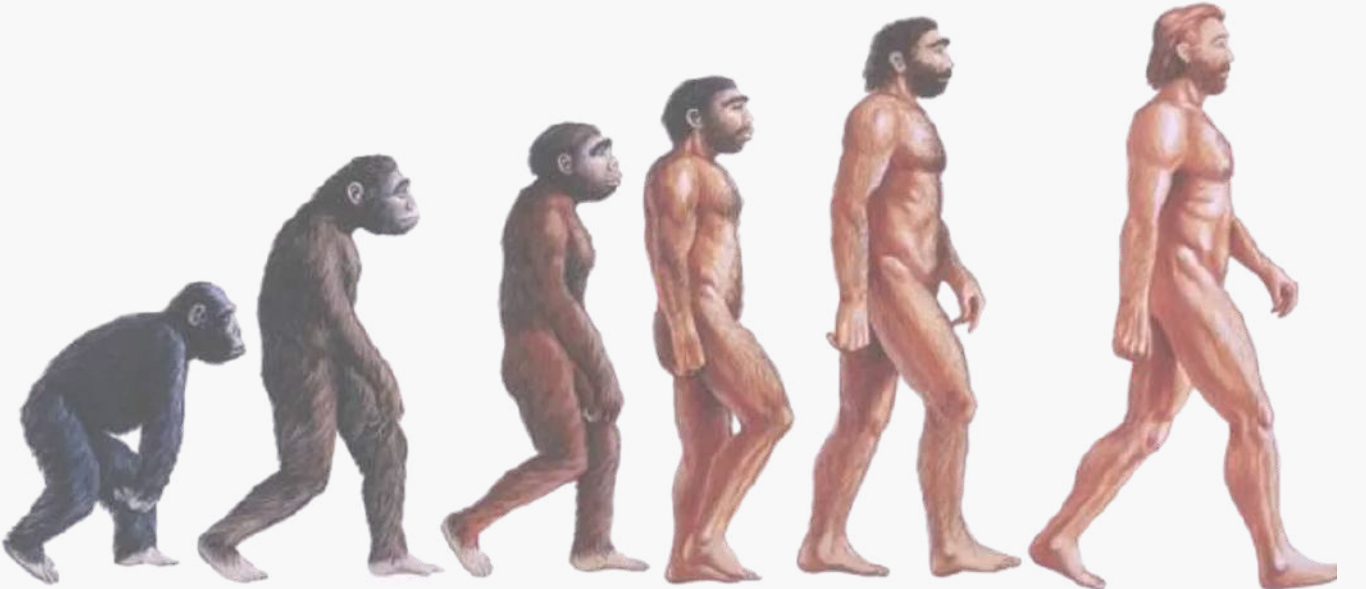
Tahmin edeceğimiz gibi herkes kendi grubundakileri çok pozitif, diğerlerini ise çok negatif olarak tarif eder. Çatışmanın arttığı ortamlarda insanlar kendi grubundakileri gereğinden fazla seviyor, kendi grubunun dışındakilerden ise gereğinden fazla nefret ediyor.

Deneyin üçüncü aşaması gruplar arası çatışma ve düşmanlığın sona erdirilmesi için bir takım ortak hedefler konulmasını içerir. Bu aşamada Şerif iki grubun ancak işbirliği ile çözebileceği ortak hedefler koyar. Öyle ki araştırmanın son günlerinde gruplar ortak amaçlar için dayanışma tecrübesini sosyal ilişkilerinde yansıtır.

Son gün yemekte artık gruba dayalı oturmanın yerini gruplar arası karışık oturma alır. Araştırma sonunda çocuklardan tekrar hem kendi grubundaki hem de karşı gruptaki çocukları değerlendirmeleri istenir. Tahmin edileceği üzere birlikte engelleri aşan farklı gruptaki çocuklar artık birbirilerini düşman olarak görmemeye başlar.

Şerif'in deneyi sayesinde artık biliyoruz ki kıt kaynaklar kamplaşmayı artırsa da her koşulda ortak bir hedefin ortaya konması dayanışmayı artırır. Yaşadığımız çatışmalardan çıkışın yolu ortak hedefler bulmaktan geçiyor.

KAYNAKÇA
Kafa dergisi- Prof. Dr. Selçuk ŞİRİN

Ağaçlarda Su Nasıl Olur Da Metrelerce Yüksekçe Taşınır?

Etrafımıza baktığımızda yol kenarlarında, ormanlarda bin bir çeşit mahlukat ile karşılaşırız. Ve bunların en görkemli ve en düşündürücülerinden birisi ise şüphesiz ağaçlardır. Farklı farklı özelliklere sahip olan, gezegenimizin heybetli sakinlerinden birisidir ağaçlar. Nasıl olur da böyle farklı farklı renklerde olurlar? Ya da nasıl olur da bu kadar uzayabilirler? Bunlar hep merak ettiğimiz konular olmuştur ve bunun gibi birçoğunu da merak ederiz ve bir kısmı hala araştırılmakta ve gizemini korumaktadır.

Yaşadığı süre içinde sürekli uzamakta olan bu ağaçlar, peki nasıl su iletimini sağlar? Böyle devasa boyutlarda olan bir yapı nasıl olur da hem tonlarca ağırlığını kaldırıp hem de bu işlemi gerçekleştirir?

İsterseniz bu konu hakkında şu bilgileri vererek hayretinizi daha da arttıralım. Yeryüzündeki en büyük ağaç Hyperion isimli ağaçtır. 1963 yılında California'nın Kırmızı Ağaçlar Ormanı'nda keşfedilmiştir. Bu ağacın boyu 115 metredir ve yaklaşık 1500 yıllık olduğu tahmin edilir.

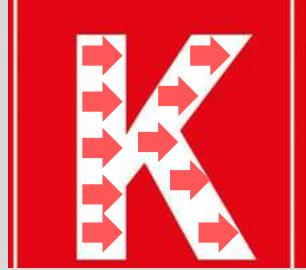
Bir diğer devasa ağaç tipi de Sekoyalar'dır. Boyları 70 - 80 metre yüksekliğe ulaşan bu ağaçları gördüğümüzde hayrete düşeriz. Su nasıl o kadar yüksekçe çıkar diye düşünmeden edemeyiz.

Bu su iletimini "Kılcal Taşınım" ile biraz olsun cevaplayabiliyoruz.

Yani, minicik borulardan geçen bir suyun mükemmel bir düzen içerisinde yukarı hareketi ile açıklayabiliriz. Ve bu su 0,5 m/s ile 10 m/s arasında değişen hızlarda nasıl bu kadar yüksekçe çıkıyordur? Peki bu su kendi kendine mi yukarı ilerler? Tabiki de hayır. Bir ağacın yaklaşık günde 200 litre su ihtiyacı vardır. Ve bu işlem için de ağaç bünyesinde bulunan "Odun Boruları" mevcuttur. Bu su, her gün kökler aracılığıyla emilmelidir. Çünkü aynı şekilde yapraklardan da terleme olmaktadır. Yani giden suyun yerine tekrar konulması gereklidir. Kökler tarafından emilen su, yukarı kaldırma etkisi yapar. Buna "Emme Kuvveti" de denir. Terleme ise kaldırılan bu suyun daha yukarı çekilmesini sağlayan ve yer çekimine zıt bir kuvvetin oluşmasını sağlar. Kohezyon diye adlandırdığımız moleküller arası çekim kuvveti ise tamamlayıcı etken görevi görür ve suyun taşınmasını sağlamış olur. Şimdilik araştırmalar sonucu keşfedilmiş olan bilgiler bu yöndedir.

RESFEBE

Y

SX

-ÇE

\$17

Sakinleştiren Yiyecekler!

Yapılan çalışmalara göre nedenleri ne olursa olsun, yaşadığımız stres dolu anlarda tketeceğimiz bazı besinler bizi sakinleştiriyor. İşte böyle zamanlar için hem sağlıklı, hem de sizi gerçekten sakinleştirecek besinler listesine bir göz atın isterseniz...

Meyvelerin Gücü

Kiraz, ilek ve böğürtlen gibi meyvelerin içeriğindeki karbonhidrat yavaşça şekere dönüşürken sizi mutlu edecek ve aynı zamanda vücudunuz bir şeker bombardımanına tutulmamış olacaktır. C vitamini açısından güçlü olan meyveler sayesinde vücudunuzdaki kortizol hormonu azalacak ve kendinizi daha az stresli hissedeceksiniz.

Çikolata Mucizesi

Özellikle siyah çikolata %70 oranında kakao içeriyor. İçeriğindeki güçlü antioksidanlardan olan flavanoid sayesinde rahatlayabilir ve kendinizi daha mutlu hissedebilirsiniz.

Bitter ikolata Kalp Dostu

Yeni araştırmalar 'bitter' olarak da bilinen sade çikolatanın kalbe iyi geldiğini ortaya koydu. İnsan sağlığı için sanılandan daha yararlı olduğu belirtilen sade çikolatanın bundan sonra tıbbi amaçlarla kullanılabileceği belirtiliyor.

Kuşkonmaz

Kuşkonmazın stresinizi azaltabileceği aklınıza gelmiş miydi? İçeriğinde doğal olarak bulunan folik asit sayesinde kuşkonmaz da sizi rahatlatacaktır. Yoğurdun içine karıştırarak da yiyebilirsiniz.

Elma yemeyi unutmayalım..

Elma antioksidan içermesi bakımından kalp sağlığı açısından da yararlı olmasının yanı sıra, cilt yaşlanmasını da geciktiriyor. İçeriğinde %85 su, %12 şeker, organik asitler, soda, fosfor, vitamin A,B1,B2,B5,C,E ve PP bulunan elmanın kas ve sinir sistemi için gerekli olduğu bildirildi. Bedeni ve zihni yorgunluklarda yatıştırıcı etkiye sahip olan elma yatmadan önce yenildiği takdirde rahat bir uyku sağlıyor.

Kendinize mola verin

Kendinize bir mola verin. Biraz uzanıp dinlenin. Önemli bir konuşma veya yapacağınız iş öncesinde C vitamini almanız, ruh halinizi çok daha iyi hale sokacaktır. Kan basıncını düşüren ve kortizol hormonlarını azaltan C vitamini sayesinde hem damak lezzetiniz artacak, hem de stresiniz aşağıya çekilecek.

ASTRONOTLARIN ANLATAMADIĞI DENEYİM: UZAY NASIL KOKUYOR?

Kendimizi uzayın derin boşluğuna salıp -tabii ki olmaz ama- şöyle derin bir nefes alabilsek burnumuza ne kokusu gelirdi sizce? Kulağa garip gelebilir ama çiçeklerle bezeli kırların, yeni pişmiş ekmeğin ya da eski bir kitabın kokusunu ciğerlerimize çekemediğimiz bu sonsuz boşluğun kendine özgü bir kokusu var.

Tam bir vakumdan oluşan uzayı ölmeden koklamamız ne yazık ki mümkün değil. Ama uzayda görev yapmış pek çok astronot uzayın koktuğunu, hem de baya baya kötü koktuğunu söylüyor? Peki bir vakumu nasıl koklarız?

Uzayın nasıl koktuğuna geçmeden önce, koku duyumuzun nasıl çalıştığına ve kokunun uzayda nasıl hareket ettiğine değinmekte fayda var. Kokular bir maddenin havaya moleküllerini salması sonucu oluşuyor. Bir maddenin kimyasal volatilitesi yani uçuculuğu ne kadar fazlaysa, dışarı saldığı molekül miktarı ve dolayısıyla kokusu da o kadar fazla oluyor. Uçuculuk, maddenin moleküler kütlesi arttıkça azalıyor. Bu nedenle altın ya da çelik gibi ağır moleküller daha az koku yayıyor.

Kokuyu oluşturan partiküller atmosferde diffüzyon adı verilen bir süreç sayesinde yayılıyor. Bu partiküller atmosferimizde hava partikülleriyle birlikte her yöne özgürce hareket edebiliyor. Bu partiküller burnumuzun arka tarafında yer alan koku dedektörlerine, yani olfaktör reseptörlere çarptığında beynimizin “koku soğancığı” adı verilen bir bölümüne sinyal gidiyor. Burada beynimiz aldığı sinyalin kimyasal içeriğini algılıyor ve biz de bunu koku olarak algılıyoruz.

Bu moleküller uzay gibi vakumlarda ve yerçekimsiz ortamlarda hareket edebilseler bile, bunları koklayabilecek bir burun, algılayabilecek olfaktör reseptörler ve işleyecek bir koku soğancığı olmadıktan sonra bir “kokudan” bahsetmemiz zor. E vakumda nefes almamız da mümkün olmadığına göre, uzayı nasıl koklayacağız?

Bugüne kadar yapılan pek çok araştırma, uzayda dünyada da bulunan pek çok maddenin bulunduğunu tespit etti. Dolayısıyla uzay boşluğunda var olan pek çok maddenin nasıl kokuyor olabileceğini aslında biliyoruz. Uzayın nasıl koktuğunu ise uzay yürüyüşü yapan astronotların kıyafetlerine sinen kokudan öğreniyoruz. Yani bir bakıma nefes alamayacağımız bir ortamdaki molekülleri toplayıp, nefes alabileceğimiz bir ortama taşıyoruz.

Uzay yürüyüşü yapmış pek çok astronota göre uzayın “kekremsi” bir kokusu var. Uzayda 53 gün 48 dakika geçiren ve bu sürede bir sürü uzay yürüyüşü yapan astronot Thomas David Jones bu kokunun ozon, elektrik yalıtım maddesi ve barutun bir karışımına benzediğini söylüyor.

Uzay yürüyüşü yapma şansı yakalayan diğer astronotlar arasında bu kokuyu yanmış bifteğe, kaynak dumanına, yanmış metale, cevize, yanmış fren balatasına ve yanmış acıbadem kurabiyesine benzetenler var.

Peki neredeyse sonsuz bir boşluktan oluşan uzayın böyle kokmasına neden olan şey ne? Bu konuda farklı tezler mevcut. Bunlardan ilki, bu kokunun uzaya değil yeniden basınçlandırma esnasında oluşan bir kimyasal reaksiyona ait olabileceği yönünde. Oksidasyon adı verilen bu reaksiyon esnasında uzayda tek başına bulunabilen tek oksijen atomları astronotların uzay giysilerine tutunuyor. Bu atomlar, mekiğin içindeki çift oksijen atomuyla tepkimeye girerek 3 oksijen atomundan oluşan ozona dönüşüyor.

Bizim daha çok hoşumuza giden diğer açıklamaysa bu kokunun ölen yıldızlara ait olabileceğini söylüyor. Ölen yıldızlar korkunç miktarda enerji açığa çıkmasına neden oluyor. Bu da sonsuza kadar uzay boşluğunda hareket eden polisiklik aromatik hidrokarbon adı verilen kötü kokulu maddelerin oluşmasına neden oluyor. Dolayısıyla uzay, ölmüş yıldız gibi kokuyor diyebiliriz.

Uzaydaki pek çok madde dünyamızda da bulunuyor demiştik. Bu sayede uzayın kokusunun yanı sıra, gezegenlerin ve diğer gök cisimlerinin kokularını da tahmin edebiliyoruz. Örneğin uydumuz Ay, yanmış baruta benzeyen bir kokuya sahip. Bu kokunun sebebi ayın yüzeyini kaplayan ve “ay tozu” adı verilen pudra benzeri tozun oksidasyona uğraması, yani alevsiz olarak yanması.

Çok yoğun hidrojen sülfid barındıran Mars’ın kokusu ise çürük yumurtaya benziyor. Bu kokunun sebebiyse Mars toprağında ve atmosferinde bulunan sülfürün yanı sıra, Mars’ta oluşan volkanik aktivite.

Satürn’ün nitrojen yönünden oldukça zengin bir atmosfere sahip olan uydusu Titan acıbadem, benzin ve çürük balık gibi kokuyor. Güneş sistemimizin en büyük gezegeni Jüpiter ise amonyak ve çürük yumurta birleşimi bir kokuya sahip.

Umarım uzayın nasıl koktuğu konusundaki merakınızı biraz olsun giderebilmiş ve kendinizi roketle uzaya fırlatıp astronot kaskınızı açarak derin bir nefes almaya çalışmanızı engelleyebilmişizdir.

TARİH YAZAN ÇOCUKLAR

Okulumuz AKYOL 4-A sınıfı öğrencileri ve sınıf öğretmenleri Nisan AKYOL 'Tarih Yazan Çocuklar Projesi' kapsamında Türk mühendis Selçuk Bayraktar'ın hayatını kitaplaştırmıştır.

'Her kahraman bir zamanlar çocuktur.' sloganıyla başlatılan proje, çocukların sahte ve sanal kahramanlar yerine, kendi büyüklerinin azmini, ahlakını ve başarı hikayelerini okuyarak onları rol model olarak benimsemelerini hedeflemektedir. Emekleri için kendilerine teşekkür eder ve başarılarının devamını dileriz.

OKULUMUZDAN KARELER

Canva Studios

